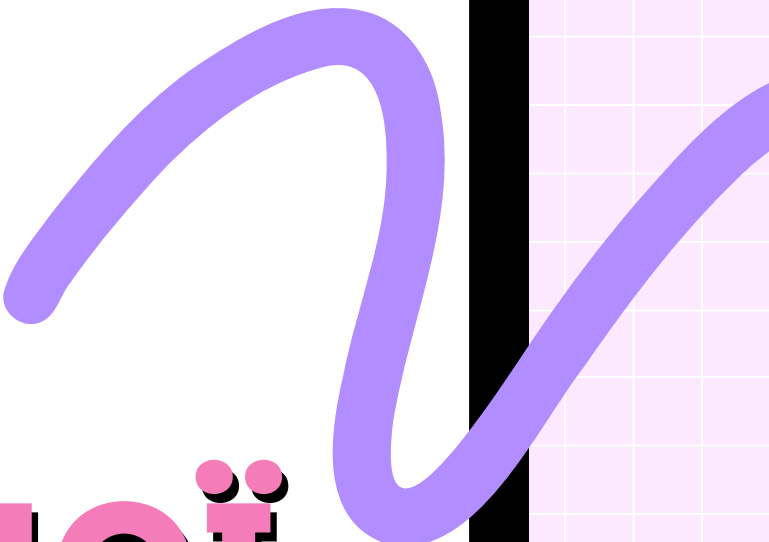

Add your ideas
here!

Add your ideas
here!

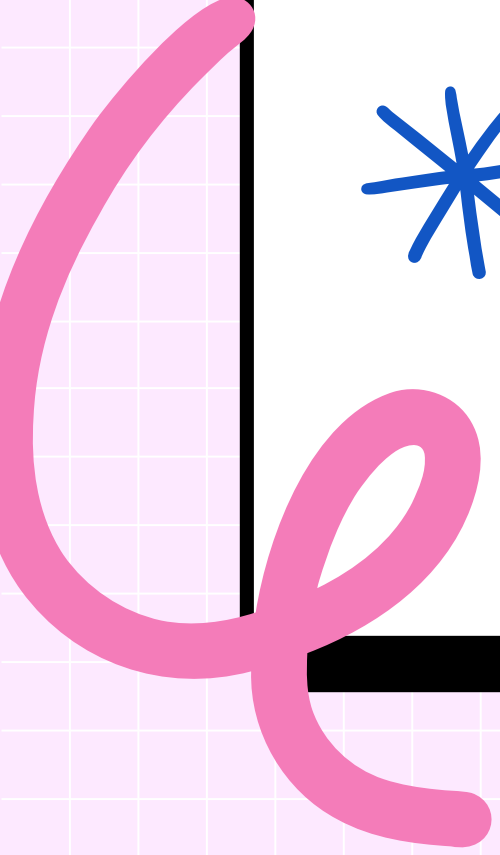
РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ У ПЕРІОД НОВОГО ЧАСУ

Демидова Мирина Вячеславівна

ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
ІНСТИТУТ УНІВЕРСИТЕТУ “УКРАЇНА”

ПЛАН

**Розвиток
психологічної
думки у період
Нового часу**

1

Загальна характеристика психології у XVII ст. Основні теорії Нового часу

2

Вплив Ф.Бекона та Р.Декарта на розвиток психології.

1

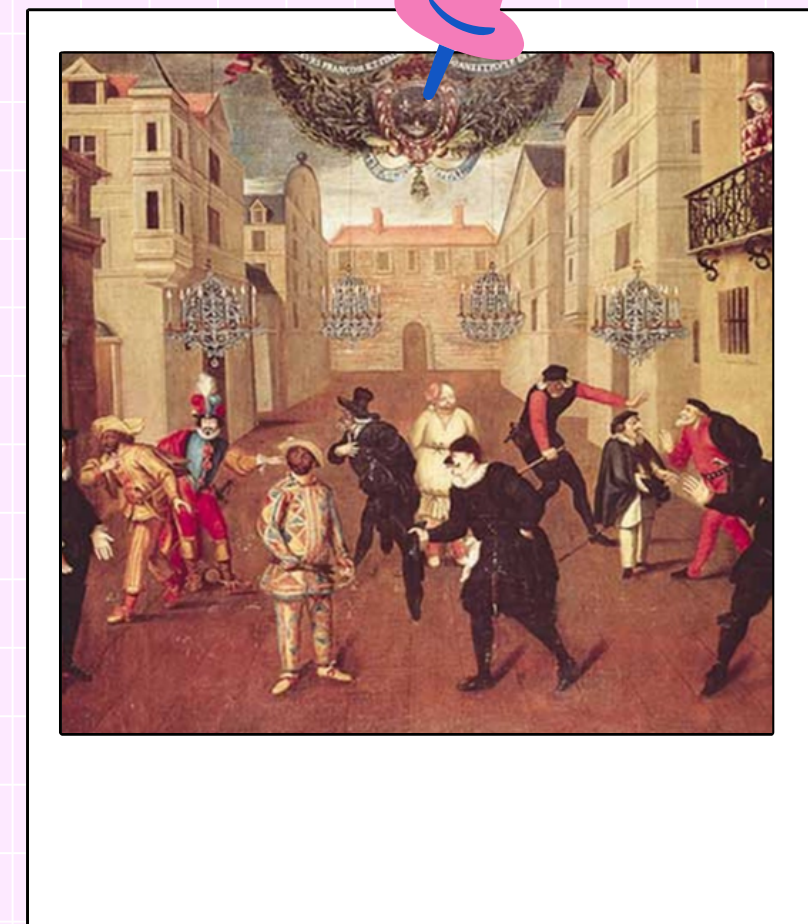
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХОЛОГІЇ У XVII СТ. ОСНОВНІ ТЕОРІЇ НОВОГО ЧАСУ

Розпочинається період розвитку психології в рамках філософських вчень про свідомість. Становлення психології у цей час характеризується появою нових підходів до побудови науки, що пов'язані з прагненням зробити теоретичні положення якомога більш раціональними й доказовими. Психологія в XVII ст, так само як і на початкових стадіях розвитку античної науки, зміцнила свій зв'язок із філософією. Пояснити це можна тим, що зосередження психології на вивченні душі (подібно релігії) не дозволило б науці, що зароджувалася, позбавитися від схоластичних догм і відокремитися від богослов'я. Однак орієнтація на філософію також спричиняла для психології певні складності, а саме: предмет психологічної науки розумівся доволі вузько, оскільки розглядалися переважно загальні закономірності розвитку людської психіки, а не тваринного світу в цілому. Розвиток природознавства на тому етапі також ще не міг створити об'єктивного підґрунтя для вибудови на його основі повноцінної концепції психічного.

Однак міцний зв'язок із філософією не був свідченням того, що психологія не намагався віднайти власний предмет дослідження і нарешті визначитися зі сферою своєї діяльності. Остання розумілася перш за все як вивчення шляхів вироблення у людини картини світу й самої себе. Причому дана картина, як уявлялося, мала бути усвідомленою. Саме в усвідомленості душі й розумі так само, як і мислителі Середньовіччя, філософи Нового часу бачили відмінність людини від інших живих істот. Так, уточнення набував предмет психології, який врешті-решт втілюється в свідомості. Крім того, серед найбільш значущих питань, актуальних і для античної психології, – про пізнання, механізми регуляції поведінки, рушійні сили і закономірності функціонування психіки, на перший план у XVII ст. виходять переважно проблеми пізнання.

Таке спрямування науки було зумовлено декількома причинами і насамперед, прагненням філософів довести реальні можливості людини в осягненні істини на основі знання, а не віри. Абсолютно закономірними в цьому зв'язку були питання про послідовність формування знання, його об'єктивність і співвіднесення образу, який вибудовує людина в своїй свідомості, з реально існуючою картиною світу.

2023

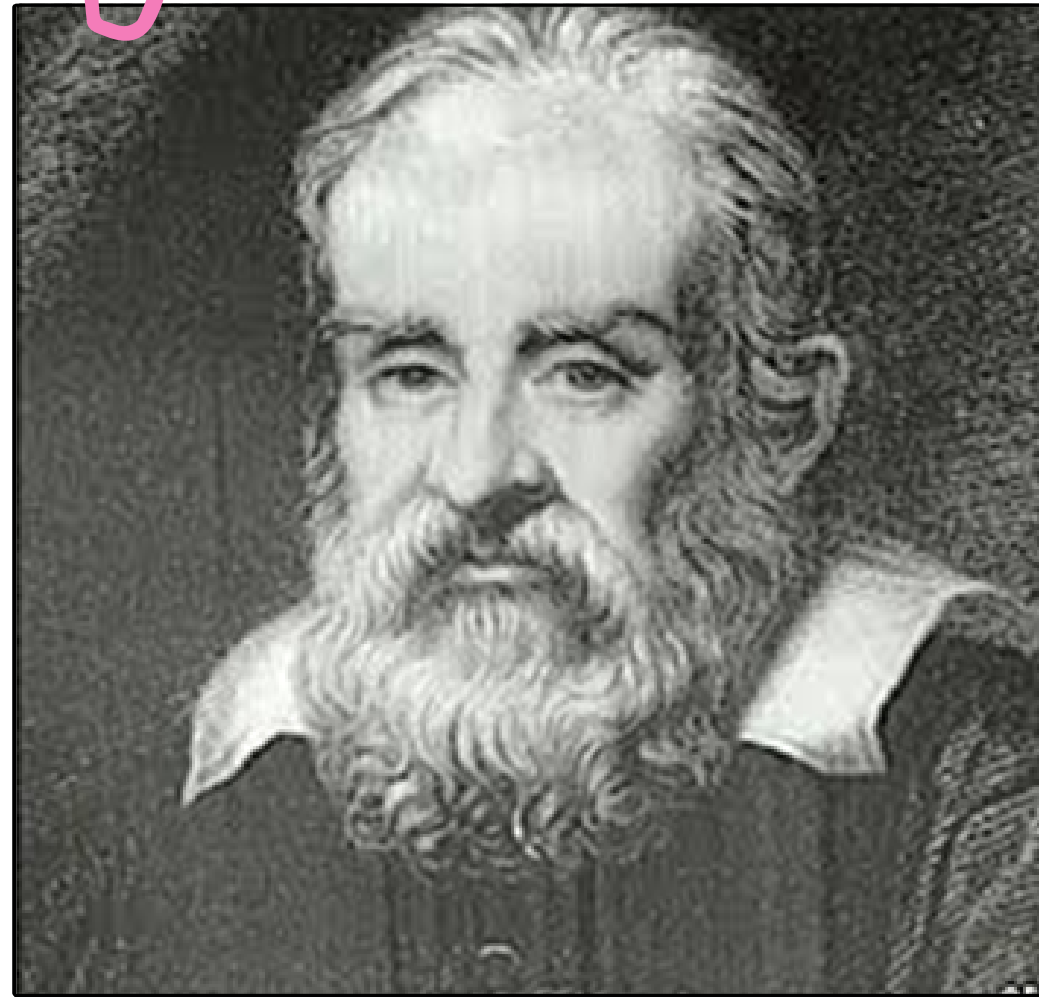

На жаль, те, що предметом психології стає свідомість, сприяло обмеженню кола досліджуваних явищ, і як наслідок – виводило зі сфери психічного зовнішню активність і поведінку людини, що розглядалися психологами античності в якості однієї зі складових душевного життя. Таким чином, з центру наукових досліджень на деякий час випадали проблеми рушійних сил і регуляції зовнішньої діяльності. В той же час вивчення змісту і функцій свідомості поступово привело вчених до встановлення її ролі в житті людини, а відтак – і в її поведінці. Перед психологією знову поставала необхідність аналізу різниці між розумною і нерозумною (афективною) поведінкою, вивчення меж свободи людини. Важливо відзначити, що якщо спочатку на перший план виходили проблеми предмета психології, об'єктивності методів дослідження психіки та аналізу отриманих даних, які були центральними для теорії Ф.Бекона, то, починаючи з Р.Декарта, не менш значущими стають проблеми функцій душі, її ролі в пізнанні й поведінці людини.

Обмеження предмета психології свідомістю сприяло також удосконаленню інтроспективного методу дослідження, який, можливо, й був доцільний для вивчення людиною усвідомлюваного нею внутрішнього світу, однак не міг сприяти його об'єктивному пізнанню.

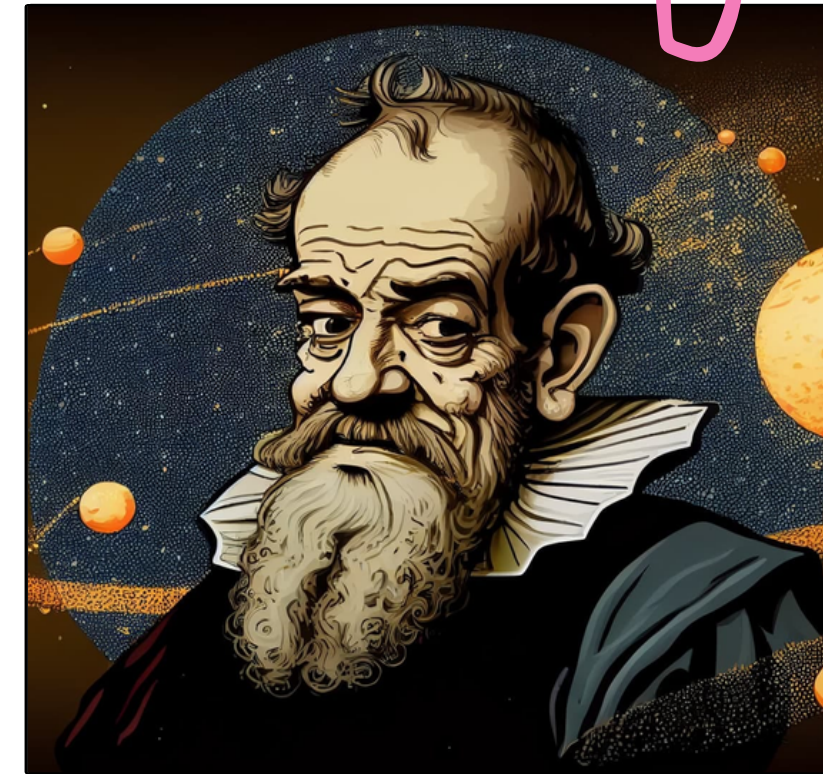
Не слід забувати також і про те, що розвиток будь-якої науки, в тому числі, й психології відбувається у взаємозв'язку зі становленням інших наук, які, на перший погляд, можуть здаватися надзвичайно далекими від психології.

Так, задовго (за 200 років) до виходу психології на шлях самостійного розвитку, у світі надзвичайно потужно розвивається фізика й механіка, які дійсно є доволі віддаленими від дослідження природи людини.

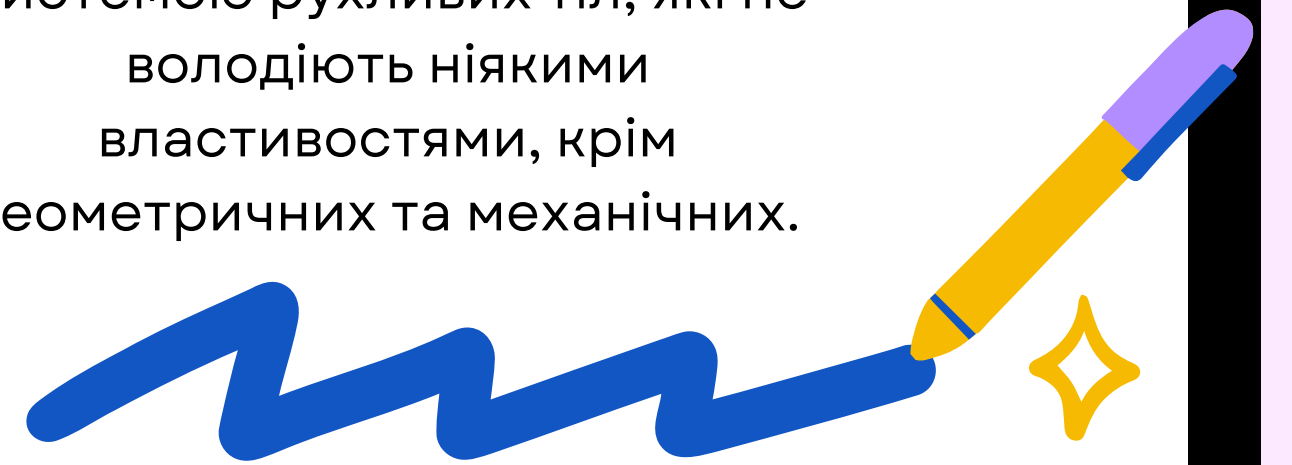

Тим не менше зв'язок між фізикою, механікою і психологією все ж існував, оскільки ті самі принципи, що використовувалися для роботи різних механізмів і визначили собою розвиток психологічної науки.

Провісником нового етапу розвитку психології був Галілео Галілей (1564-1642).

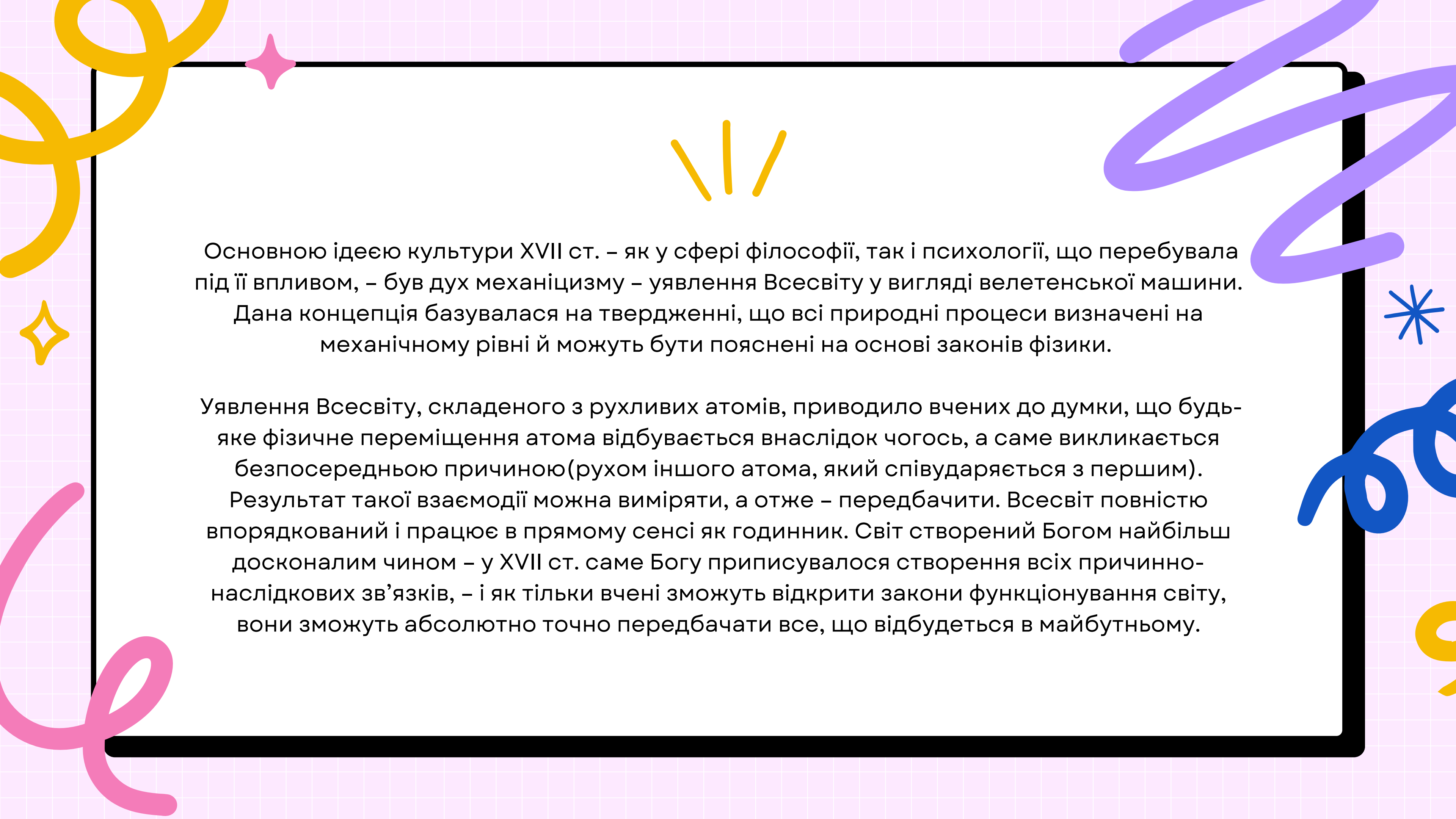

Він вчив, що природа є системою рухливих тіл, які не володіють ніякими властивостями, крім геометричних та механічних.

Усе, що відбувається у світі, варто пояснювати тільки цими матеріальними властивостями, тільки законами механіки. Панівне століттями переконання в тому, що рухами природних тіл правлять безтілесні душі, було переборено. Цей новий погляд на світобудову здійснив повний переворот у поясненні причин поведінки живих істот.

Основною ідеєю культури XVII ст. – як у сфері філософії, так і психології, що перебувала під її впливом, – був дух механіцизму – уявлення Всесвіту у вигляді велетенської машини. Дана концепція базувалася на твердженні, що всі природні процеси визначені на механічному рівні й можуть бути пояснені на основі законів фізики.

Уявлення Всесвіту, складеного з рухливих атомів, приводило вчених до думки, що будь-яке фізичне переміщення атома відбувається внаслідок чогось, а саме викликається безпосередньою причиною (рухом іншого атома, який співударяється з першим). Результат такої взаємодії можна виміряти, а отже – передбачити. Всесвіт повністю впорядкований і працює в прямому сенсі як годинник. Світ створений Богом найбільш досконалим чином – у XVII ст. саме Богу приписувалося створення всіх причинно-наслідкових зв'язків, – і як тільки вчені зможуть відкрити закони функціонування світу, вони зможуть абсолютно точно передбачати все, що відбудеться в майбутньому.

Методи і досягнення науки зростали в цю епоху паралельно з розвитком технології, при цьому взаємодоповнюючись. Спостереження та експеримент, що супроводжувалися точними кількісними вимірювальними методами, стали необхідними рисами науки.

Проте психології поки що це не стосувалося. Саме в цей час з'явилися доволі досконалі термометри, барометри, логарифмічні лінійки, маятникові годинники та інші механічні прилади, характерні для століття механіки. Ці події, в свою чергу, сприяли формуванню переконання в тому, що абсолютно будь-яке явище у Всесвіті піддається кількісному вимірюванню, в тому числі, й людина. Метафора годинника доволі наочно виражає собою дух механіцизму XVII ст., а тому годинниковий механізм по праву може бути названий найвеличнішим витвором усіх часів. Жоден механічний прилад не здійснив такого великого впливу на людську думку на всіх її рівнях. До XVII ст. годинників уже була велика кількість, до того ж, вони були доволі доступні багатьом людям.

“Історія психології”

ОСНОВНІ ТЕОРІЇ НОВОГО ЧАСУ

Сенсуалізм

- "Немає нічого в розумі, чого не було б раніше у відчуттях"

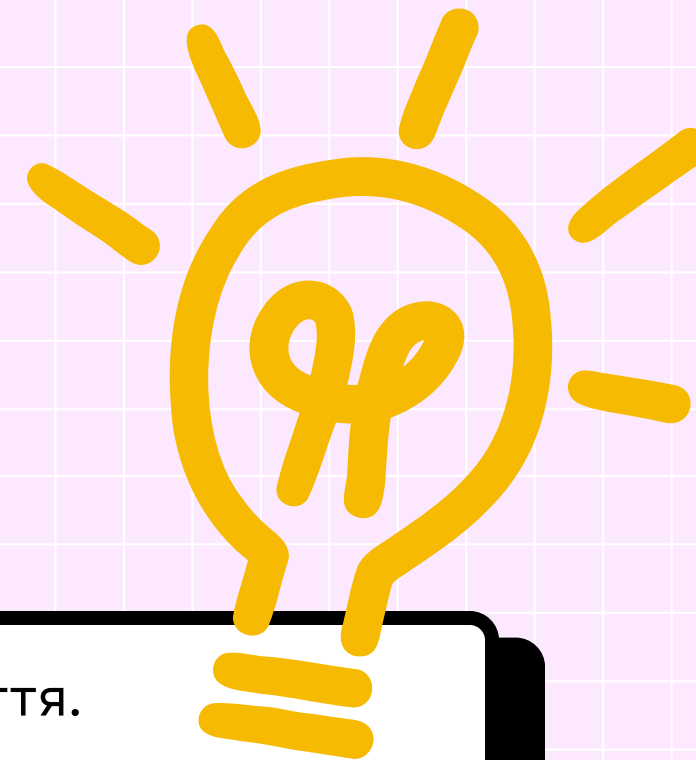
Раціоналізм

- "Немає нічого в розумі, чого не було б раніше у відчуттях, за виключенням самого розуму"

“ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ”

СЕНСУАЛІЗМ !

- напрям у теорії пізнання, що головною формою достовірного пізнання світу проголошує відчуття. Сенсуалістичний підхід ґрунтується на провідній ролі чуттєвого пізнання дійсності, представленого не лише відчуттями і сприйняттями, а й уявленнями людини. На думку представників даної теорії, пізнавальний процес – єдиний і охоплює рух від відчуттів до мислення (тобто відбувається сходження від часткового до загального, поступового узагальнення окремих предметів у класи і виведення поняття на основі логіки). Сенсуалісти стверджували: у розумі не існує нічого, що не представлено у відчуттях, наголошуючи при цьому на узагальненні розумом даних, отриманих органами чуття. Представники сенсуалізму були переконані в тому, що вроджених ідей не існує, і всі поняття виникають у процесі навчання. Крім того, відчуття пасивні, тому суб'єктивність відчуттів призводить до виокремлення первинних і вторинних якостей. Звідси – заперечення сенсуалістами можливості абсолютної пізнаваності світу.

РАЦІОНАЛІЗМ

– вчення про те, що в основі психіки людини лежать або вроджені поняття, або ті, що розвиваються на основі задатків і нахилів, але також вже наявних у свідомості людини при народженні. Представники даного напрямку вважали, що отримання понять неможливе шляхом узагальнення чуттєвих вражень.

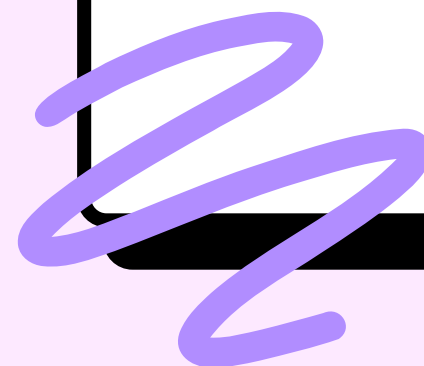
Саме інтуїтивне мислення, на думку представників раціоналістичного підходу, дає можливість істинного пізнання світу. Виокремлення раціоналістами другого етапу в процесі пізнання пояснюється тим, що, на відміну від сенсуалістів, вони не вважали сформоване поняття остаточною і, головне, об'єктивним і таким, що передає істотні властивості оточуючого світу.

Для досягнення загального не достатньо чуттєвого досвіду, тому виокремлення другого етапу в процесі пізнання дійсності є просто необхідним. Звідси абсолютно закономірним є заперечення раціоналістами твердження представників сенсуалізму про те, що психіка дитини є «чистою дошкою», адже, на їх думку, на основі індивідуального чуттєвого досвіду неможливо вивести основні поняття і закони, які можуть пояснити навколишню дійсність.

Раціоналісти не відкидали значення відчуттів, але це стосувалося лише розуміння одиничних об'єктів і явищ. Також вони погоджувалися з тим, що знання властивостей і якостей окремих предметів і явищ ґрунтуються переважно на чуттєвому досвіді. Коли йдеться про загальні поняття, то вони досягаються тільки за допомогою розуму. Раціоналісти стверджували: жодне логічне узагальнення даних, отриманих при чуттєвому сприйнятті, не може проникнути в сутність речей. Так, пізнання складається з 2-х етапів:

- сходження від часткового до загального, від сприймання до логічного мислення (як у сенсуалізмі),
- інтуїтивне мислення, що отримує істинне знання з розуму, в якому відбувається миттєва актуалізація поняття, сформульоване на основі усвідомлення всезагальних законів і властивостей предметів.

Слід зазначити, що на початку Нового часу більш розповсюдженим був раціоналізм, який розроблявся Р. Декартом, Б. Спінозою, Г.-В. Лейбніцем та ін. Багато в чому пріоритет даного підходу був пов'язаний з провідною роллю розуму в процесі істинного пізнання світу, якому під силу допомогти філософії та психології позбутися наслідків схоластики. Однак вже в середині століття інтенсивний розвиток точних наук, промисловості зробив очевидною необхідність враховувати в психології й нові вимоги часу, а тому все більшого розповсюдження в науці почав набувати сенсуалізм, представлений на той час концепціями Д.Локка і Т.Гоббса. Ідея про те, що всі люди від природи мають однакові можливості, що зі знанням не можна народитися, воно формується в процесі навчання і виховання, стає домінуючою і пізніше, в епоху Просвітництва (XVIII ст.).

2

ВПЛИВ Ф. БЕКОНА ТА Р. ДЕКАРТА НА РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЇ

Уже наприкінці XVI – поч. XVII ст. у науці закладаються два основні підходи у теорії пізнання, пов'язані з іменами видатних мислителів – Ф.Бекона і Р.Декарта. Ф.Бекон став засновником емпіризму з орієнтацією на чуттєве пізнання, досвід та експеримент, Р.Декарт втілював раціоналістичний підхід у науці.

ФРЕНСИС БЕКОН (1561-1626)

англійський філософ і видатний політичний діяч, який за своїми науковими поглядами був близький до філософії доби Ренесансу. В основі його вчення лежить гуманістичний світогляд епохи Відродження, що втілений у вірі вченого в безмежну могутність людини, її панування над природою. Однак, на думку Бекона, ця людська сила зумовлена досягненнями науки і техніки, що й дозволяє віднести мислителя вже до нової епохи. Найбільш відомими роботами філософа є: «Досліди або повчання моральні й політичні» (1597), «Новий органон» (1620), «Про гідність і примноження наук» (1623), «Нова Атлантида» (1627) та ін.

“Історія психології”

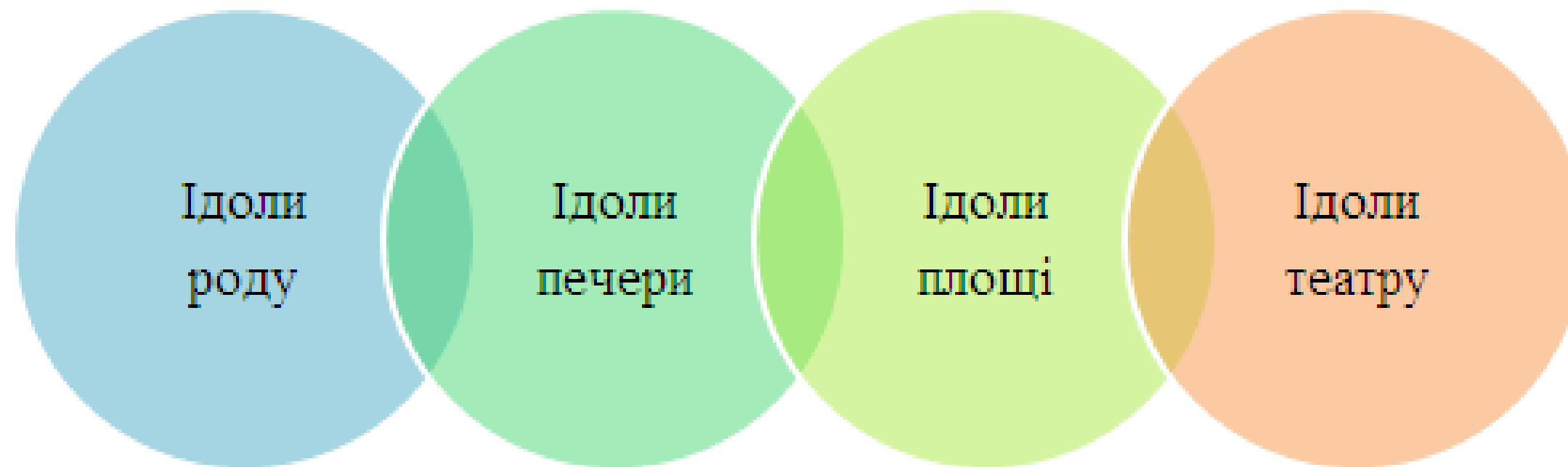
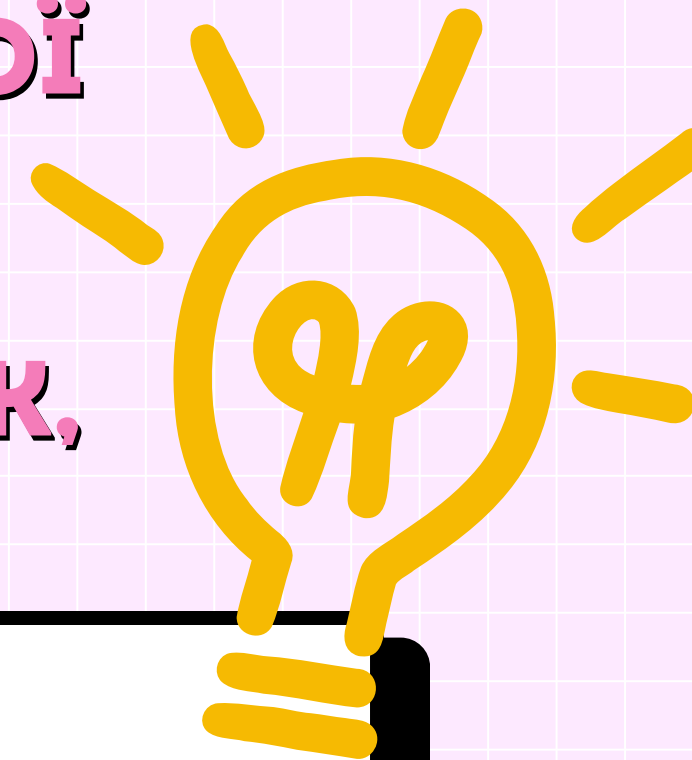

Ф.Бекон один із перших відобразив загальну для філософії Нового часу орієнтацію на науку як найвищу духовну цінність. Вчений не заперечує Слова Божого, однак на відміну від схоластів, вважає, що віра не вище за знання, а навпаки, вона підкріплюється знанням, тобто залежить від нього. Критикуючи схоластичний спосіб мислення, який повністю заперечує досвід, науковець стверджує, що «найкращий з доказів – це досвід, який міститься в експерименті».

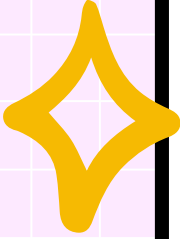
Ф.Бекона вважають засновником емпіризму – на пряму, що на відміну він сенсуалізму, стверджував, що істинне знання ґрунтується не лише на чуттєвому досвіді, а й на експерименті, коли дані, отримані нашими органами чуття, мають перевірятися і доповнюватися результатами експерименту. Вчений був переконаний, що знання не можна отримати в готовому вигляді, його потрібно відкривати, здобувати дослідним шляхом. Саме те, що емпіризм Бекона являє собою не просто чуттєве сприйняття, а досвід, заснований на експерименті, дає підстави вважати науковця засновником емпіричної, експериментальної науки.

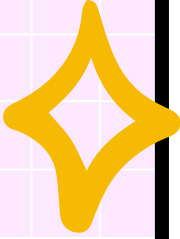
ВАЖЛИВОЮ ПЕРЕДУМОВОЮ ДЛЯ ПОБУДОВИ НОВОЇ НАУКИ, А ТАКОЖ ДЛЯ ОБ'ЄКТИВНОГО ПІЗНАННЯ ДІЙСНОСТІ, НА ДУМКУ БЕКОНА, Є ОЧИЩЕННЯ РОЗУМУ ВІД ІДОЛІВ, АБО ПРИМАР (ТОБТО ПОМИЛОК, НЕДОЛІКІВ ЛЮДСЬКОГО РОЗУМУ):

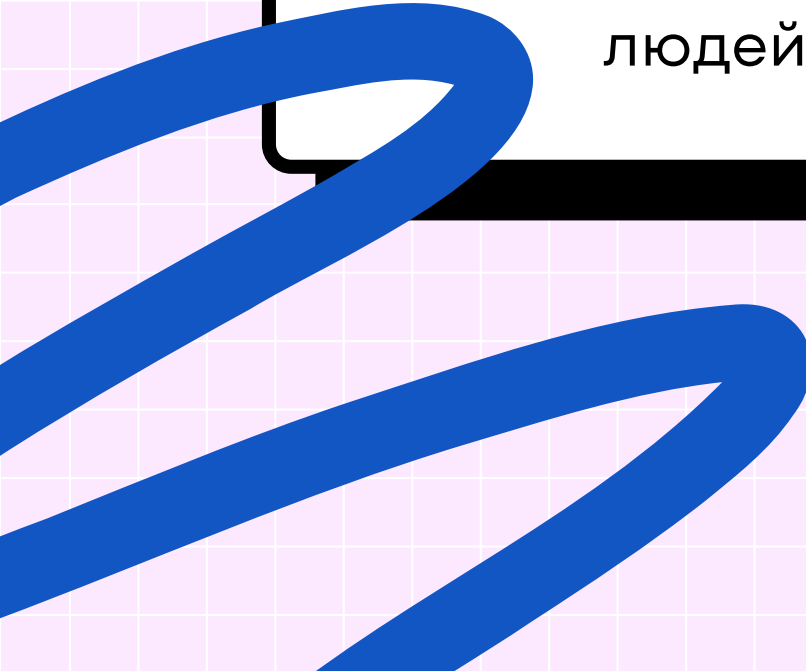
«Ідоли» (помилкові судження) за Ф. Беконом

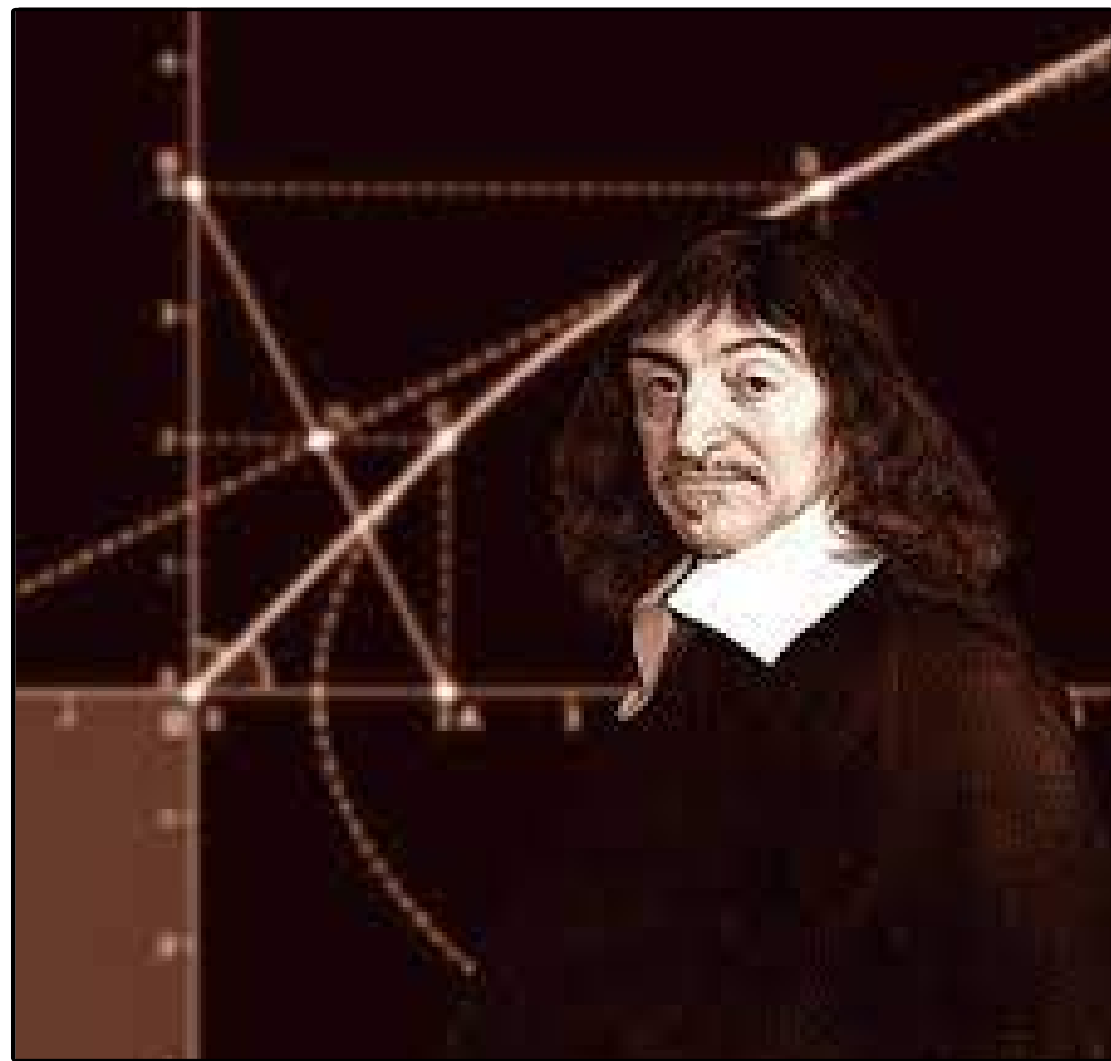

«Ідоли роду» – це перешкоди, зумовлені природною недосконалістю самого людського розуму, властивою всім людям; «ідоли печери» – помилки, спричинені індивідуальними особливостями розуму індивідів; «ідоли площі» – спотворення, що виникають внаслідок спілкування між людьми; «ідоли театру» – перешкоди, породжені вірою людей в авторитети, стародавні традиції, які можуть містити не лише істину, а й хибні міркування.

На думку Ф. Бекона, ідоли роду і печери є вродженими, інші – набутими. Звільнення від таких ідолів-помилочок людині дається дуже важко, але все ж це можливо завдяки філософії, коли вдається озброїти людський розум знаряддями пізнання, одним із яких є індуктивна логіка. Цей новий метод (індуктивну логіку) Бекон назвав органон, значення якого порівнював з можливістю використання лінійки й циркуля для креслення рівних ліній і досконалих кіл людьми, що наділені різними здібностями. Він був переконаний, що оволодіння цим методом сприятиме однаковим можливостям людей у пізнанні істини. Таким чином, Ф.Бекон робить науку доступною кожному.

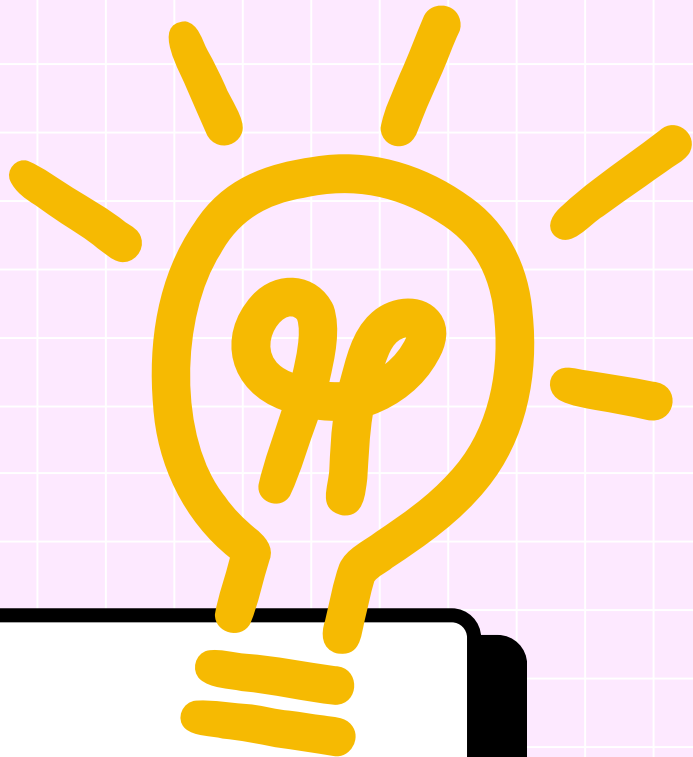
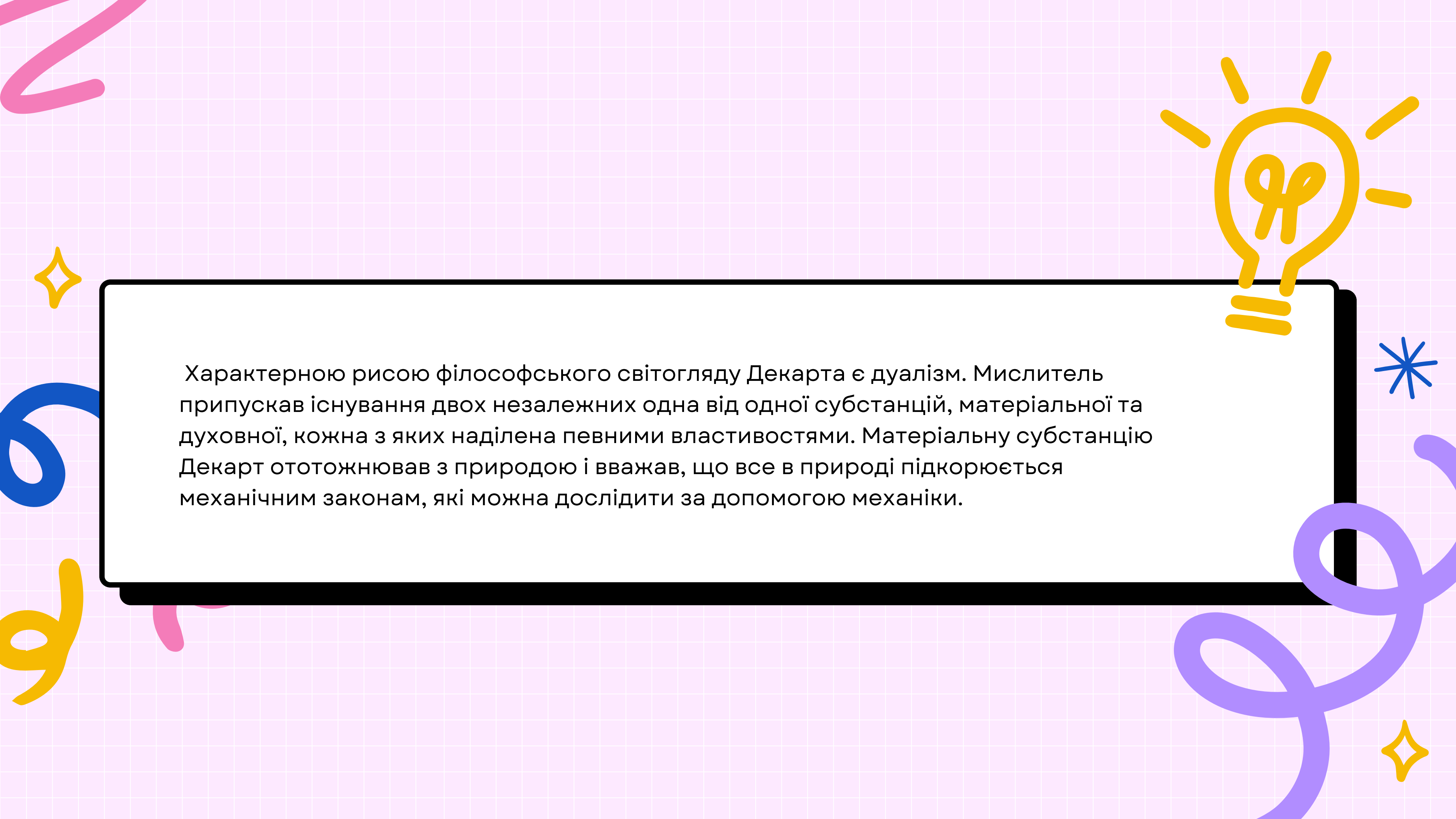

РЕНЕ ДЕКАРТ (ЛАТ. РЕНАТ КАРТЕЗИЙ) (1596-1650)

Французький філософ, фізик, фізіолог, математик. Від латинізованого імені Декарта пішов термін картезіанство, що позначає напрям, сформований під впливом його ідей.

Основні філософські ідеї Декарта знайшли своє відображення в працях: «Правила для керівництва розуму» (1628-1629), «Міркування про метод» (1637), «Роздуми про першу філософію» (1641), «Засади філософії», «Пристрасті душі» (1649) та ін.

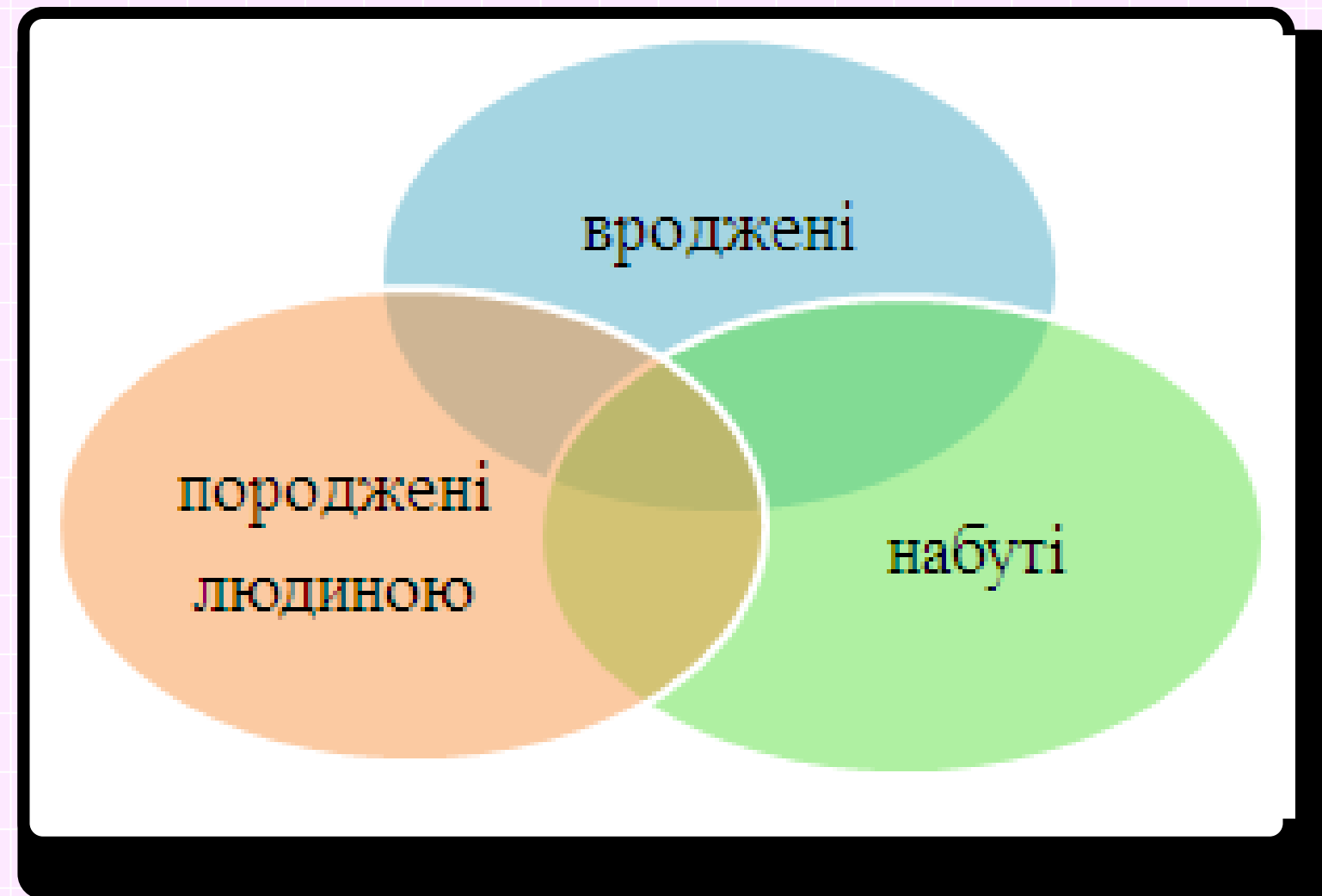

Характерною рисою філософського світогляду Декарта є дуалізм. Мислитель припускав існування двох незалежних одна від одної субстанцій, матеріальної та духовної, кожна з яких наділена певними властивостями. Матеріальну субстанцію Декарт ототожнював з природою і вважав, що все в природі підкорюється механічним законам, які можна дослідити за допомогою механіки.

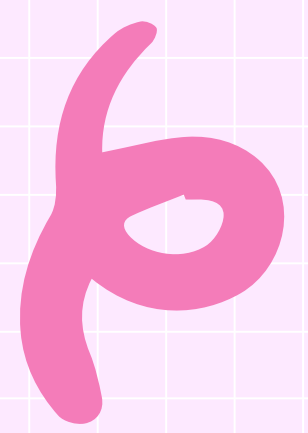
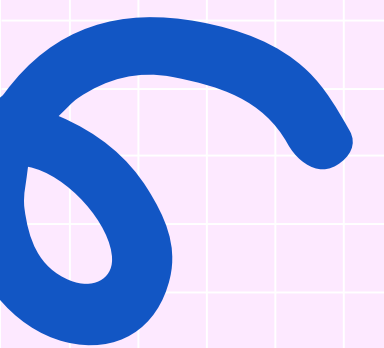
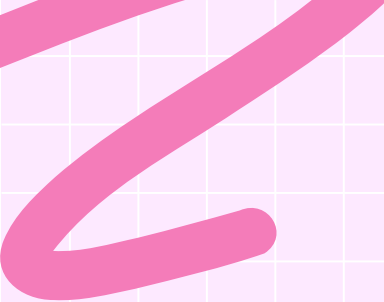
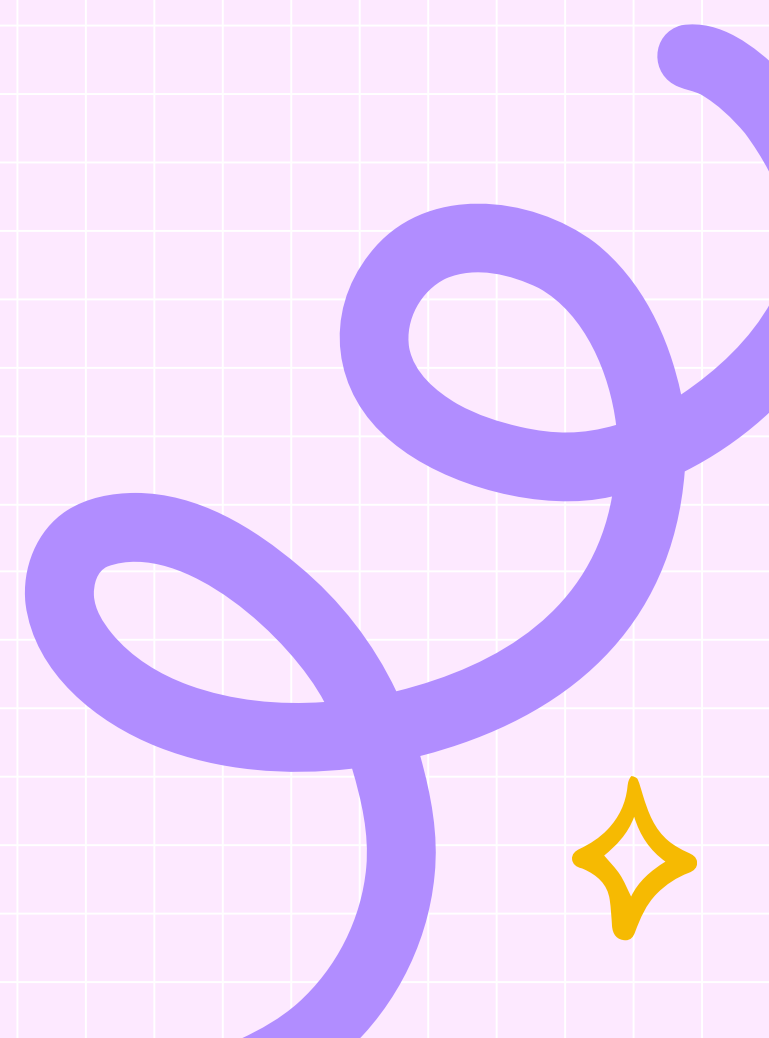
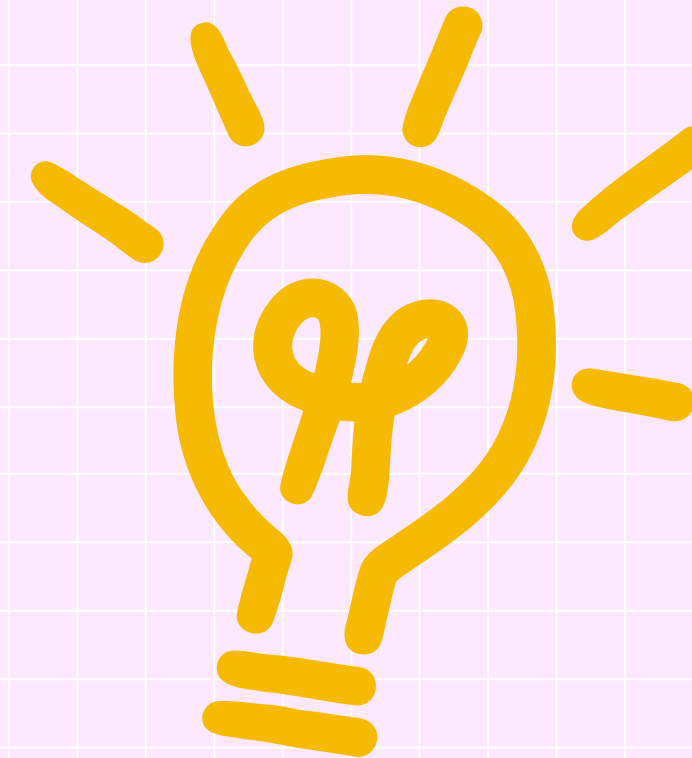
Слід відзначити, що у часи, коли жив Декарт, загальноприйнятою була думка, згідно з якою взаємодія душі та тіла носить однонаправлений характер: душа, розум може здійснювати істотний вплив на тіло, однак зворотний вплив зовсім незначний. Сучасні історики пропонують таку аналогію: ляльковод – це душа, а лялька – тіло. Декарт же зайняв іншу позицію в цьому питанні. На його думку, душа і тіло дійсно мають різну природу, проте не лише душа впливає на тіло, а й тіло здатне істотним чином вплинути на стан душі. Ця ідея була доволі радикальною на той час і мала ряд важливих наслідків як для філософії, так і для розвитку науки взагалі.

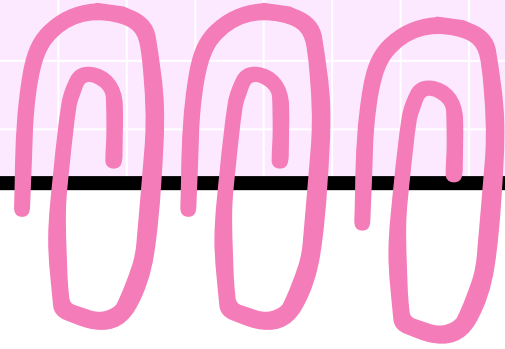
Після публікації Декартом цих ідей багато хто з науковців прийшов до висновку, що більше немає підстав вважати душу єдиним володарем обох сутностей і що вона не є повністю залежною від тілесної субстанції. Причому роль тіла почали сприймати по-іншому: ті функції, які приписувалися тільки душі, тепер почали відносити до тілесних функцій. У Середні віки, наприклад, вважалося, що душа відповідальна не лише за процеси мислення і здоровий глузд, а й за сприймання, рух і репродуктивну діяльність. Декарт відкинув ці уявлення і зазначив, що душа має одну-єдину функцію – мислення, а решта функцій носять тілесний характер.

**ЗМІСТ СВІДОМОСТІ, НА ДУМКУ ДЕКАРТА,
ПРЕДСТАВЛЕНИЙ З ВИДАМИ ІДЕЙ, АБО ПОНЯТЬ:**

Ідеї за Р. Декартом

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!!!**

